

7. Тарасенко Галина, Кривошея Тетяна, Нестерович Богдан. Формування у молодших школярів образу природи на засадах інтеграції. The XXI century education: realities, challenges, development trends: collective monograph / Ed.: prof. Hanna Tsvietkova. Hameln : InterGING, 2020. С.233-248.

<https://dwherold.de/onewebmedia/Monograph%20Tsvietkova%202020%20July.pdf#page=238>

8. Tarasenko H. S. Psychological and pedagogical peculiarities of formation the humanistic outlook of preschoolers during their interaction with nature. Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Педагогічні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2021. № 1 (37). Ч. II. С.82-86.
<http://journalsofznu.zp.ua/index.php/pedagogics/issue/view/125>

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИХОВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ ДІТЕЙ ШОСТОГО РОКУ ЖИТТЯ

Заєць Леся, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: М.В. Бадіца, кандидатка педагогічних наук, доцентка,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
(Україна)

PLAY ACTIVITY AS A SOURCE OF FOSTERING THE NATURAL-SCIENTIFIC CULTURE OF SIX-YEAR-OLD CHILDREN

Zaiets Lesia, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті розкривається значення гри як засобу виховання природничо-дослідницької культури старших дошкільників. З'ясовано вплив відкритого зеленого середовища для когнітивного розвитку дітей. Доведено, що поєднання європейських підходів у створенні безпечних та інтерактивних просторів з українськими традиціями взаємодії з природою може стати основою для формування гармонійного середовища для розвитку дітей.

Ключові слова: зелене середовище, ігрова діяльність, європейський вимір, українські традиції, взаємодія з природою, заходи на свіжому повітрі.

Abstract. The article highlights the importance of play for children's development and the creation of an open green environment for children outdoors, combining European experience and Ukrainian traditions. The integration of European approaches to creating safe and interactive spaces with Ukrainian traditions of interacting with nature can serve as the foundation for forming a balanced environment that promotes the holistic development of children.

Key words: Green environment, play activity, European dimension, Ukrainian traditions, interaction with nature, outdoor activities.

Гра є однією з ключових діяльностей дошкільників, що поєднує в собі навчальний і розвивальний потенціал. Ігрова діяльність не лише дає знання про природу, а є формою дослідницьких навичок, уяву, логічне мислення, увагу та пам'ять. В процесі гри діти вчаться спостерігати, експериментувати, аналізувати та застосовувати отримані знання. Важливу роль у цьому процесі відіграє оточення, у якому перебуває дитина. Створення відкритого зеленого середовища сприяє гармонійному розвитку дітей, фізичного розвитку та прямого контакту з природою.

Проведення часу на свіжому повітрі є надзвичайно важливим для розвитку дітей. Відкрите зелене середовище сприяє зміцненню імунітету, допомагає формуванню координації рухів та рівноваги, знижує стрес, стимулює радість. Також прогресує

когнітивний зв'язок, що покращує подальше навчання та пам'ять, природне середовище надихає придумувати нові ігри, завдяки цьому розвивається уява та креативність, спостережливість за довкіллям тренує зорові та слухові органи чуття, увагу тощо. Покращується соціальний розвиток, спільні ігри формують навички комунікації, в іграх розвиваються лідерські якості та емпатія.

Створення відкритого зеленого середовища для дітей передбачає низку аспектів. Такий простір має бути в першу чергу безпечним та екологічно чистим. Інклюзивність створює умови доступності для всіх дітей, зокрема для тих, хто має обмежені можливості. Відведений простір для фізичних активностей, наприклад для бігу, стрибків, командних ігор, спільних проєктів, сприяє стимулюванню соціальної взаємодії. Насадження рослин з різними запахами, виглядом, текстурами та додаванням природних елементів, що включає сенсорні органи чуття. Встановлення зручних лавок та місць для спокійних ігор, створюють комфортну атмосферу для релаксації.

Заходи на свіжому повітрі мають бути легкими, цікавими та спрямованими на фізичний, когнітивний, соціальний розвиток. Можна організувати шлях перешкод, який діти повинні пройти, це розвиває координацію та фізичну витривалість. Ігри з м'ячем активізують моторику та увагу. Використання природних матеріалів у творчих іграх, таких як створення фортець, композицій, гра в піску розвиває фантазію. Збирання природних об'єктів (камені, шишки, листки) допомагає вивчати навколишнє середовище та стимулювати сенсорні органи чуття. Спостереження за довкіллям розвиває увагу, аналіз та спостережливість.

Гра є потужним інструментом для залучення дитини до світу культури та навчання її різноманітним життєвим навичкам. Вона допомагає м'яко коригувати цінності дитини, впливаючи на її поведінку в реальному житті, та сприяє вирішенню повсякденних проблем. Гра, також, сприяє формуванню дружніх стосунків між дітьми, даруючи їм радість, задоволення та щастя. Крім того, гра включає елементи інших видів діяльності, що збагачує досвід дитини та допомагає їй краще підготуватися до життя. У своїх іграх діти відображають суспільство, в якому вони живуть. Вони можуть відтворювати різні соціальні ролі та ситуації, включаючи як позитивні, так і негативні приклади.

Ігрові методи дозволяють сформулювати особистісне ставлення до природи, даючи можливість дитині відчути себе на місці природного об'єкта, зануритися в його простір, ситуацію чи обставини, активно діяти та самостійно приймати рішення.

У багатьох європейських країнах значну увагу приділяють створенню безпечних, інклюзивних і екологічних просторових середовищ для дітей. До прикладу, Лісові школи та дитячі садки у Великій Британії. Це не конкретні освітні заклади, а модель навчання на свіжому повітрі, що підтримують гру та готовність до ризику. Навчальний процес забезпечує безпечне та відкрите середовище, де діти можуть експериментувати та відкривати для себе щось нове.

Кожен такий дитячий садок індивідуальний, оскільки має свої розклади та підходи до навчання. Так, один з підходів лісових шкіл у Великій Британії використовує метод, за яким дітей раз на тиждень вивозять до лісу. Ця програма триває 6 тижнів, протягом цього часу вихователі спостерігають за розвитком дітей. Під час таких заходів, керівник оцінює сторони дитини, які потребують підтримки або ж допомоги.

Перш ніж приїхати з дітьми до лісу, вихователі повинні ретельно оглянути локацію, на якій вони будуть перебувати. У лісовій школі співвідношення дорослих до дітей перевищує, щоб забезпечити безпеку кожній дитині у лісі. Педагоги запитують у дітей, що б вони хотіли дізнатись чи дослідити у природі. Така взаємодія стимулює інтерес до навчального процесу. У них важливу роль відіграє розвиток стосунків дітей із собою, оточенням та природою. Вони усвідомлюють себе як частину навколишнього світу та навчаються гармонійно взаємодіяти з ним.

У квітні 2024 року в журналі JAMA Network Open було опубліковане дослідження під керівництвом Нісси Тоу-Гудман, яке вивчало зв'язок між проживанням поблизу зелених насаджень та психічним здоров'ям дітей. Дослідження охопило понад 2000 дітей,

народжених у період з 2007 по 2013 роки, які проживали в 41 штаті США. Результат показав, що в дітей від 2 до 5 років які мали зелені насадження поблизу житлових будинків, був порівняно знижений рівень депресії та тривоги.

Дослідження опубліковане в журналі *Environmental Health* у 2024 році, проведене Хейлхерст та її колегами. Дослідниками з'ясовано зв'язок між наявністю зеленого середовища біля місця проживання та поведінковим і психічним здоров'ям дітей віком від 4 до 6 років у штаті Теннессі, США. Вчені використовували три показники для оцінки зелених насаджень: рослини навколо будинку, відсоток території, покритої деревами, та відстань до найближчого парку. Матері оцінювали поведінку своїх дітей за допомогою стандартних опитувальників. Результати дослідження показали, що вищий рівень зелених насаджень навколо місця проживання був пов'язаний зі зниженням симптомів інтерналізації, таких як тривожність, сором'язливість та емоційна реактивність.

Створення відкритого зеленого середовища в Україні має глибоке коріння в національних традиціях. Українці з давніх часів шанобливо ставилися до природи, використовуючи її як елемент виховання та розвитку дітей. Наші предки придумували безліч цікавих ігор на свіжому повітрі, і навіть у сучасному світі діти залюбки грають їх.

Відомий педагог В. О. Сухомлинський підкреслював, що природа сама по собі не може розвивати та виховувати, тому дитину не можна залишати наодинці з нею в сподіванні, що вона стане моральною та розумною під впливом навколишнього середовища [1].

Завдяки національним традиціям, на території України розвиваються проєкти зі створення зелених зон для дітей, що сприяють їхньому гармонійному розвитку, а також допомагають встановити тісний зв'язок з природою. Наприклад, у місті Дніпро вже існує більше десяти спортивних майданчиків для дітей в зелених зонах міста. У місті Київ розроблено програми створення зелених зон, де діти можуть грати і займатися спортом [1]. Також у Києві є кілька парків та скверів, які підходять для дитячих екскурсій, зокрема Сирецький парк та Пейзажна алея. Проєкт «Еколенд»: ця програма включає використання еко-іграшок та еко-приладдя, створення ігрових майданчиків з еко-матеріалів, догляд за ахатинськими равликами та проведення бесід про довкілля. Окрім того, в Україні багато дошкільних та початкових освітніх закладів, що мають відведені зелені середовища для організації фізичних активностей та ігор на свіжому повітрі.

Взаємодія з природою є важливим фактором у розвитку позитивних рис характеру людини. Формування дбайливого ставлення до довкілля базується на високій екологічній культурі та знаннях, які необхідно прищеплювати з раннього віку. Для успішної екологічної освіти потрібна цілісна система безперервного навчання, спрямована на виховання екологічної свідомості особистості.

Отже, поєднання європейських підходів у створенні безпечних та інтерактивних просторів з українськими традиціями взаємодії з природою може стати основою для формування гармонійного середовища для розвитку дітей. Такий підхід не тільки сприятиме фізичному та соціальному розвитку дошкільнят, але й допоможе виховати в них екологічну свідомість та навички життя в гармонії з природним середовищем.

Список використаних джерел

1. Мельник Н. М. Європейський досвід виховання дітей в зеленому середовищі. *Онтологія світу: Розвиток і перспективи* 2023 [345-348]
2. MyFirst.Tech. (n.d.). *Growing green: Teaching kids about the environment, sustainable practices, and eco-friendly activities*. Retrieved from <https://www.myfirst.tech/blog/growing-green-teaching-kids-about-the-environment-sustainable-practices-and-eco-friendly-activities/>
3. Osvitoria.media. (2024, March 16). *Брудні та щасливі діти: що таке лісова школа у Великій Британії*. Retrieved from <https://osvitoria.media/experience/brudni-ta-shhaslyvi-dity-shcho-take-lisova-shkola-u-velykij-brytaniyi/>

4. Early Learning Nation. (2024, July). *Green spaces: A vital key to young children's mental well-being*. Retrieved from <https://earlylearningnation.com/2024/07/green-spaces-a-vital-key-to-young-childrens-mental-well-being/>

ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКІ ВЗАЄМИНИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ

Людмила Іщенко, доктор педагогічних наук, професор
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
(Україна).

CHILD-PARENT RELATIONSHIPS AS A FACTOR IN THE FORMATION OF A GIFTED CHILD

Liudmyla Ishchenko, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

Анотація. *Стаття присвячена проблемі дитячо-батьківських взаємин у сучасній сім'ї. З'ясовано роль цих взаємин на розвиток обдарованої дитини. Психологічні аспекти дитячо-батьківських стосунків розглядаються у зв'язку з проблематикою дитячої обдарованості.*

Ключові слова: *обдарованість, дитяча обдарованість, індивідуальність особистості, дитячо-батьківські взаємини.*

Abstract. *The article is devoted to the problem of child-parent relations in a modern family. The issue of this impact on the development of a preschool child has been clarified. The psychological aspects of child-parent relations are considered in connection with the problems of child giftedness.*

Key words: *giftedness, child giftedness, individuality of the personality, child-parent relations.*

Сучасна ситуація у суспільстві характеризується економічною нестабільністю, соціальною напруженістю, високим темпом життя, що зумовлює виникнення труднощів і ризиків у внутрішньо-сімейних взаєминах, зокрема, між батьками та дітьми.

На етапі дошкільного дитинства розвиток дитини найбільш схильний до впливу сімейного мікросередовища. Виявлення батьками обдарованості своєї дитини покликане народжувати радісне очікування й готовність вирішувати пов'язані з цим проблеми.

Виховання в родині залишається найважливішим природним фактором. Батьки намагаються створити сприятливе середовище для всебічного розвитку особистості, її інтеграції в суспільство та адаптації в ньому. Саме батьки найчастіше є першими, хто помічає таланти своєї дитини. Вияв обдарованості у дитини може спровокувати різні реакції в самих батьків, що впливатиме на їхнє ставлення та взаємодію з дитиною. Радісне прийняття та готовність до вирішення пов'язаних із цим труднощів породжує стратегію здорового самосприйняття обдарованої дитини. Іншою реакцією може бути неготовність до відповідального батьківства такої дитини, відчуження або використання сильних сторін власної дитини. У такому випадку уявлення дитини про себе значно спотворюється [2].

Проблема дитячо-батьківських відносин розкрита у напрацюваннях таких українських та зарубіжних дослідників, як М. Бриль, Л. Гончар, Г. Крупник, О. Олійник, К. Тичина, Т. Яблонська, М. Ainsworth, S. Bell, G. Craig, R. G. Erskine, P. Harris, J. Nelsen, A. Russell.